

VÉGREHAJTÁSRA ÍTÉLVE?

szerző: dr. Bárdos Gergely ügyvéd, 2015. augusztus 3.

A Kúria 2015. februárjában kelt, „A „párhuzamosan” megindított szerződés érvénytelenségének megállapítása és végrehajtás megszüntetése (korlátozása) iránti perek egyes anyagi- és eljárásjogi kérdéseivel foglalkozó joggyakorlat-elemző csoport tevékenységéről” szóló összefoglaló véleménye¹ javasolja a végrehajtás megszüntetési és korlátozási perek szabályozásának átalakítását. Az átalakítási koncepció - értelmezés függvényében - a végrehajtási záradék alapján elrendelt végrehajtások megszüntetését célzó, Pp. 369. § a) pontjában szabályozott, a követelés érvényes létre nem jöttére alapított végrehajtás megszüntetési per jogintézményének (a továbbiakban a Megszüntetési per/Jogintézmény) részbeni vagy teljes felszámolásához vezethet. A javaslat tartalmára, az azt megfogalmazó személyek körére és a polgári perrendtartás folyamatban lévő rekodifikációjára tekintettel az összefoglaló véleményben foglaltaknak kellő figyelmet kell szentelni. A jelen cikk tárgya annak rövid bemutatása, mennyiben megalapozott ezen jogintézmény felszámolása, átalakítása, vagy éppen megóvása.

A jelen cikk alapjául a szerző „Észrevételek a „párhuzamosan” megindított szerződés érvénytelenségének megállapítása és végrehajtás megszüntetése (korlátozása) iránti perek egyes anyagi- és eljárásjogi kérdéseivel foglalkozó joggyakorlat-elemző csoport tevékenységéről szóló összefoglaló vélemény polgári perrendtartást érintő jogszabály-módosítási javaslatok kapcsán” című jogi állásfoglalása² szolgált, amely jogi állásfoglalásban részletesebben megismerhetők a jelen cikkben ismertetett érvrendszer alapját képező tényállás és jogi érvek. A jelen cikknek nem tárgya a végrehajtási lappal elrendelt végrehajtással kapcsolatos megszüntetési és korlátozási per, a Pp. 369. § b)-d) pontjaiban szabályozott, a végrehajtási záradékkal elrendelt végrehajtás megszüntetési per, valamint a Pp. 369. § a)-d) pontjaiban szabályozott, a végrehajtási záradékkal elrendelt végrehajtás korlátozási per – habár a Pp. 369. a) pontja szerinti végrehajtás korlátozási perekre számos jelen cikkben tett megállapítás megfelelően alkalmazható.

RÖVID TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

Hazánkban a bírósági végrehajtásról szóló 1955. évi 21. törvényerejű rendelet 1. §-a honosította meg a végrehajtási lapot és a végrehajtási záradékkal ellátott közokiratot. Ugyanezen jogszabály 42. §-a fogalmazta meg azon jogszabályi rendelkezést, amely tartalmát tekintve jelenleg is változatlan formában hatályos, és alapját képezi a követelés érvényes létre nem jöttére alapított végrehajtás megszüntetési (korlátozási) pereknek. Ezen rendelkezést a bírósági végrehajtásról szóló 1979. évi 18. törvényerejű rendelet szó szerint átvette, majd ezt követően a polgári perrendtartás kiegészítéséről szóló 1994. évi LII. tv. építette be a Jogintézményt a Pp-be, a jelenleg is hatályos megszövegezéssel.

A Jogintézmény korábbi történeti előzményekkel is bír. Már a királyi közjegyzőkről szóló 1874. évi XXXV. törvénycikk is biztosította az adós jogát, hogy az ellene elrendelt végrehajtási eljárás ellen, közvetlenül bíróság előtt megindítandó eljárásban kifogással éljen, amennyiben a végrehajtás alapját képező közjegyzői okiratban foglalt jogügylet érvénytelen. Ezen jogintézmény tartalmát és hatását tekintve a Megszüntetési perhez áll legközelebb, mivel annak alapján is már elrendelt végrehajtási eljárás tekintetében, egyetlen- és közvetlenül bíróság előtt megindítható eljárásban, továbbá a végrehajtás alapját képező jogügylet érvénytelensége okán biztosította a jogalkotó az igényérvényesítés lehetőségét.

Fentiek szerint a végrehajtási eljárás alapját képező követelés (jogügylet) érvényes létre nem jövetelére alapított, végrehajtás megszüntetési (korlátozási), bíróság előtti igényérvényesítési lehetőség a magyar jogrendszer szerves részét képezi mintegy száznegyven éve, és mintegy hetven éve gyakorlatilag változatlan tartalommal.

A JOGINTÉZMÉNY LÉNYEGE

A Pp. 369. § a) pontjában szabályozott Megszüntetési per önálló jogintézmény. A Pp. 369. §-a szerint szélesebb körben adott a lehetőség végrehajtás megszüntetési (korlátozási) per megindítására, mint ahogy azt a Pp. 368. §-ában szabályozott esetek lehetővé teszik. Ennek az az oka, hogy míg a végrehajtási lap kiállítása esetén a végrehajtandó határozat kontradiktórius eljárásban, bizonyítás eredményeként születhet csupán meg, az okirat záradékolását megelőzően ilyen eljárásra, a felek nyilatkozatainak vizsgálatára, értékelésére nem kerül sor, a záradékolott okiratba foglalt követelés jogosságát bíróság nem vizsgálja, illetve az közvetlenül végrehajtható. Ezért, ha az adós a végrehajtási záradékkal ellátott okiratra alapított követelést jogtalannak tartja, a megindítandó végrehajtás megszüntetési (korlátozási) perben minden vitás kérdést felvethet, így különösen a követelés jogalapját is vitathatja: ilyenkor gyakorlatilag a végrehajtási eljárás megindítását követően, utólagosan bonyolódhat le az a jogvita, amelyre a végrehajtási lap alapjául szolgáló határozatban foglalt követelés esetén a végrehajtandó határozat meghozatalát megelőzően kerül sor.³

Ahogy azt a **Kúria mint felülvizsgálati bíróság a Pfv.I.20.728/2013/6. számú ítéletében** is rögzítette, a Megszüntetési per tárgya kizárólagosan a végrehajtási eljárás alapjául szolgáló követelés érvényes létrejöttének megítélése. A Pp. 369. § a) pontjának nyelvtani értelmezéséből egyértelműen levezethető, miszerint a Megszüntetési perben az eljáró bíróságnak a végrehajtási eljárás alapját képező, végrehajtási záradékkal ellátott okirat érvényes létrejöttének megítélésére kell szorítkoznia, az érvénytelenség általános jogkövetkezményein túlmenően annak az új Ptk. 6:110., 6:112. és 6:113. §-ai, illetve a régi Ptk. 237. §-a szerinti jogkövetkezményeit nem jogosult vizsgálni, levonni és alkalmazni sem hivatalból, sem kérelemre. Ezt az álláspontot tükrözi az összefoglaló vélemény IV.II.3. pontja is arra az esetre, ha a Megszüntetési perben bizonyítást nyer, hogy a követelés egyáltalán nem jött létre érvényesen vagy részben nem jött létre érvényesen, azonban a „létre nem jött” rész nem különíthető el, és ezért az egész szerződés megdől.

AZ ÖSSZEFOGLALÓ VÉLEMÉNY ÉS AZ ABBAN FOGLALT JOGSZABÁLY-MÓDOSÍTÁSI KONCEPCIÓ

A Kúria elnöke 2014. márciusában jelölte ki az elemző csoport tagjait és határozta meg a vizsgálat tárgykörét. Az elemzőcsoport tagjai dr. Harter Mária a Kúria tanácselnöke, a Kúria főtanácsadója, bírák minden bírósági szintről, minisztériumi főosztályvezető, a Legfőbb Ügyészség osztályvezető ügyésze, valamint dr. Kapa Mátyás ügyvéd és egyetemi oktató, aki a Polgári perrendtartás kodifikációja során a végrehajtási perek megújításáért felelős munkacsoport vezetője. Az összefoglaló vélemény 2015. februárjában született meg, kifejezetten javasolja a végrehajtás megszüntetési és korlátozási perek szabályozásának átalakítását.

Szükséges leszögezni, hogy az összefoglaló vélemény is rögzíti (Előzmények és jogi háttér c. I. fejezet), miszerint a lentebbiek szerinti jogszabály-módosítási javaslatokat a joggyakorlat-elemző csoport az általa „párhuzamos” perindításnak nevezett, érvénytelenség megállapítási és végrehajtás megszüntetési (korlátozási) per egyidejű megindításából fakadó anomáliák orvoslása végett dolgozta ki, amely anomália – mintegy 70 évet követően - a devizaalapú kölcsönökkel

kapcsolatos perlési hullám okán került a joggyakorlat látókörébe. Ebből értelemszerűleg következik, hogy a végrehajtás megszüntetési (korlátozási) perekre vonatkozó jogszabály-módosítási javaslatok leginkább a devizaalapú kölcsönök adósainak (akik jellemzően fogyasztók) jogérvényesítési lehetőségeire lehetnek kihatással. Ugyancsak rögzítendő, hogy a 2014. évi XL. tv. (a továbbiakban **Dtv. II.**) 37. §-a értelmében érvénytelenség megállapítása a Dtv. II. hatály alá tartozó, 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban **Dtv. I.**) 1. § (1) és (1a) bekezdésében meghatározott szerződések, azaz fogyasztók által megkötött egyes devizaalapú szerződések esetében kizárólag az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazására is kiterjedően kérhető, oly módon, hogy a felek közötti elszámolásra összegszerű kérelem előterjesztése szükséges. Jelentősséggel bír, hogy az összefoglaló vélemény a Dtv. II. hatályba lépését követően látott napvilágot, azt a joggyakorlat-elemző csoport a Dtv. II. vonatkozó rendelkezéseinek ismeretében adta közzé.

Az összefoglaló vélemény elsődlegesen javasolja az érvénytelenség megállapítása iránti vagyoni jogi igény és a Pp. 369. § a) pontja szerinti, követelés érvényes létre nem jöttére alapított igény egy, érvénytelenség megállapítása iránti perben való összevont érvényesíthetőségének megteremtését, oly módon, miszerint a végrehajtás megszüntetését vagy korlátozását az érvénytelenség egyik jogkövetkezményeként lehessen kérni (a továbbiakban **Elsődleges módosítási javaslat**).

Másodlagosan felveti a Pp. 369. §-ának átalakítását oly módon, hogy az kizárólag utólagos tények és körülményekre alapított igények érvényesíthetőségét tegye lehetővé (a továbbiakban **Másodlagos módosítási javaslat**).

Míg az Elsődleges módosítási javaslat közvetetten és némileg elnagyolt fordulatokkal utal a Pp. 369. § a) pontjában szabályozott, a követelés érvényes létre nem jöttére alapított végrehajtás megszüntetési per, azaz a Jogintézmény önálló jogintézményként való felszámolására, a Másodlagos módosítási javaslat tartalmából ez az álláspont már egyértelműen kikövetkeztethető.

Harmadlagosan javasolja a Pp. 370/A. §-ában rögzített szigorú eljárásjogi rendelkezések kivezetését és azok helyett a soron kívüli tárgyalási kötelezettség törvényi rögzítését (a továbbiakban **Harmadlagos módosítási javaslat**).

Az összefoglaló vélemény I. sz. melléklete a következő hitelező-védelmi módosítási javaslatot tartalmazza: „... lehetővé kellene tenni, hogy a végrehajtás megszüntetése esetén, ha az eredeti végrehajtást kérő rövid határidőn belül pert indít új, végrehajtás alapjául szolgáló okirat megszerzése iránt (tipikusan elszámolás iránt), akkor az eredeti végrehajtási eljárásban megtett foglalatok joghatálya legalább biztosítási intézkedésként fennmaradhasson.” (a továbbiakban **Negyedleges módosítási javaslat**). Az összefoglaló vélemény I. sz. melléklete továbbá a következőket rögzíti: „Mindazokban a perekben, amelyek folyamatban lévő végrehajtás alapjául szolgáló szerződés érvényességét vitatják, kategorikusan ki kell zárni azt a lehetőséget, hogy a szerződő fél a szerződés érvénytelenségének megállapítását a bíróságtól anélkül is kérhesse, hogy az érvénytelenség következményeinek alkalmazását kérné. Ilyen perekben elengedhetetlen az érvénytelenség jogkövetkezményeiről való döntés (pl. elszámolás), minden más megoldás kizárólag a rosszhiszemű adós jogelkerülő magatartását pártolja és ösztönzi.” Jelen idézet kapcsán nem kellően egyértelmű, hogy aszerint csak érvénytelenségi perben kerül sor az érvényesség vitatására (mivel az érvénytelenség megítélése maga a per tárgya) vagy a követelés érvényes létre nem jöttére alapított végrehajtás megszüntetési (korlátozási) perben is (ahol az érvénytelenség megítélése nem a per tárgya, hanem megmarad a jogi indoklás részének). Így értelmezés kérdése, hogy ezen idézet alapján az elszámolási kötelezettséget feltétlenül össze akarja-e kötni a végrehajtás megszüntetésének (korlátozásának) megítélésével (a továbbiakban ezen feltétlen összekapcsolási szándékot feltételező verzió az **Ötödleges módosítási javaslat**, az

Elsődleges-, Másodlagos-, Harmadlagos-, Negyedleges- és Ötödleges módosítási javaslatok a továbbiakban együttesen a **Módosítási javaslatok**).

Az Elsődleges-, Másodlagos- és Harmadlagos módosítási javaslat adósokra nézve kedvezőbb értelmezése szerint az összefoglaló vélemény - a javasolt jogszabály-módosításokon keresztül - a Megszüntetési pereket soron kívül tárgyalandó olyan vagyoni jogi perre javasolja átalakítani, ahol az érvénytelenség megállapítása esetén – további jogkövetkezmények alkalmazhatósága híján – kizárólagos jogkövetkezményként végrehajtás megszüntetése jogkövetkezmény alkalmazására kerülhet sor (az ezen bekezdésben írtak szerinti átalakítási módozat alapján feltételezetten létrejövő perjogi környezet a továbbiakban a **Koncepció I.**).

Mindazonáltal az Elsődleges- és Ötödleges módosítási javaslat adósokra nézve kedvezőtlenebb értelmezése szerint az a csak félig kimondott álláspont olvasható ki az összefoglaló véleményből és megszületésének időpontjából, miszerint a joggyakorlat-elemző csoport nem veti el annak lehetőségét sem, hogy egy esetleges jogszabály-módosítást követően végrehajtás megszüntetése kizárólag egyéb, a felek közöttiösszegezésre is kiterjedő jogkövetkezmény egyidejű alkalmazása mellett legyen kérhető (az ezen bekezdésben írtak szerinti átalakítási módozat alapján feltételezetten létrejövő perjogi környezet a továbbiakban a **Koncepció II.**). Azaz egy esetleges jogszabály-módosításnak az is a tétje lehet, hogy fennmarad-e a végrehajtási eljárás alávont adósok azon jogérvényesítési lehetősége, hogy Megszüntetési per egyidejű elszámolási kötelezettség nélkül kezdeményezhessenek.

AZ ÖSSZEFOGLALÓ VÉLEMÉNYBEN MEGJELENŐ JOGELVEK ÉS EGYÉB MOTÍVUMOK

Az összefoglaló vélemény a Módosítási javaslatokat egyetlen jogelvre, a jogbiztonságra vezeti vissza, megállapítása szerint a jogbiztonság elvét a „párhuzamos perindítási anomália” felszámolása és kellő mélységű bizonyítás biztosítottasága szolgálja. Rögzíti továbbá, hogy a Harmadlagos módosítási javaslat oka, hogy a Pp. 370/A. §-ában rögzített szigorú eljárásjogi rendelkezések beiktatása nem járt a kívánt eredménnyel, mivel a határidők nem betarthatóak.

A Negyedleges módosítási javaslat igen szigorú hitelező-védelmi szabályozást vetít előre, ahol a közvetlenül végrehajtható okirattal bíró hitelező végrehajtáshoz való joga már-már alanyi jogként jelenik meg.

Az összefoglaló vélemény I. sz. melléklete továbbá negatív feltételezésekkel él az adósok motivációit illetően. A szabályozási környezet átalakításának célja a fentiekén túl – az I. sz. melléklet tanúsága szerint – az alapvetően és általános jelleggel rosszhiszeműnek vélt adósok jogkerülő magatartásának megrendelése – negligálva a jóhiszemű adósok létét és nem törődve azok érdekeivel. Az I. sz. melléklet idevágó részei a következők:

„Méltánytalan helyzetet idéz elő, ha az egyébként tényszerűen fennálló követelés teljesítése alól az adós kibújhat, és az új, végrehajtás alapjául szolgáló okirat megszerzéséig a tartozás fedezetét elvonhatja.”

„... minden más megoldás kizárólag a rosszhiszemű adós jogkerülő magatartását pártolja és ösztönzi.”

A MÓDOSÍTÁSI JAVASLATOK A VONATKOZÓ JOGELVEK, CÉLOK, ÉRTÉKEK ÉS MOTÍVUMOK TÜKRÉBEN

A „párhuzamos” perindításnak nevezett, érvénytelenség megállapítási és végrehajtás megszüntetési (korlátozási) per egyidejű megindításából fakadó anomália a devizaalapú kölcsönökkel kapcsolatos perlési hullám okán került a joggyakorlat látókörébe. Ebből értelemszerűleg következik, hogy a Jogintézményre vonatkozó Módosítási javaslatok leginkább a devizaalapú kölcsönök adósainak (akik jellemzően fogyasztók) jogérvényesítési lehetőségeire lehetnek kihatással. Egy jogszabály-módosítási javaslat megtételekor nem hagyható figyelmen kívül az érintett személyi kör jellege (különösen, ha az a vonatkozó jogszabályok értelmében speciális jogvédelemre jogosult), illetve a jogszabály-módosítási javaslat érintett személyi körre várhatóan gyakorolt hatása. Ide tartozik, hogy a Kormány 2015. január 14. napján megtartott ülésén elfogadott „*Az új polgári perrendtartás koncepciója*”⁴ is rögzíti annak 38. és 41. oldalán, valamint a Szerkesztőbizottság is magáévá teszi, a gyengébbik fél védelmének, azaz a fogyasztó védelmének gondolatát.

A JOGBIZTONSÁG ÉS A JOGINTÉZMÉNYT ÉRINTŐ TOVÁBBI JOGELVEK VISZONYA

Az összefoglaló vélemény jogbiztonság elvét szolgáló módosítási javaslatai által elérni kívánt célok („párhuzamos” perindítási anomália felszámolása, kellő mélységű bizonyítás lehetőségének biztosítása, gyakorlatban is tartható határidők előírása) alapvetően helyesek, mindazonáltal elsődlegesen megvizsgálandó, hogy ezen jogelv és célok mellett a Jogintézmény tekintetében milyen egyéb jogelvek és azok által védett értékek veendők figyelembe; másodlagosan megvizsgálandó, hogy az összefoglaló véleményből kiolvasható célok elérésére javasolt Módosítási javaslatok (más szóval technikai lépések) okán a további jogelvek és az azok által védett értékeket sérülhetnek-e; amennyiben sérülhetnek, harmadlagosan megvizsgálandó, hogy a sérelem szükséges-e; amennyiben szükséges, negyedlegesen megvizsgálandó, hogy a sérelem milyen koncepció mellett minimalizálható, és tehető ezáltal arányossá.

A Jogintézmény tekintetében – túl a jogbiztonságon – számos jogelv és védett érték veendő figyelembe. Az **Alaptörvény** kifejezetten elvárja az emberi méltóság, a család, a tulajdon, és az otthon védelmét (**I., II., VI., XIII. és XXII. cikk**). Az **Alaptörvény M) cikk (2) bekezdése** utal a fogyasztók jogainak védelmére, **XXVIII. cikk (1) bekezdése** pedig az ésszerű határidőn belüli ügyelbírálásra. Az **Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikke** ugyancsak rögzíti az ésszerű határidőn belüli ügyelbírálási kötelezettséget, **13. cikke** pedig a hatékony jogorvoslathoz való jogot. Az **EU Alapjogi Charta 38. cikke** értelmében „*Az Unió politikáiban biztosítani kell a fogyasztók védelmének magas szintjét.*”, **47. cikke** rögzíti a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogot.

Fentiek értelmében a Jogintézmény átalakítását célzó minden egyes javaslat egyben fogyasztóvédelmi szempontból is releváns és vizsgálandó.

Álláspontom szerint leszögezhető, hogy az összefoglaló vélemény az általa kitűzött – egyébként támogatandó - célok elérése végett olyan perjogi környezet létrehozását vázolja fel, amely sérti a fentebb hivatkozott jogelveket és azok által védett értékeket.

A Koncepció I. soron kívül tárgyalandó vagyoni jogi perré kívánja átalakítani a Jogintézményt. A Koncepció I. esetében a sérelem abban áll, hogy vagyoni jogi perben az adós (aki jellemzően fogyasztó) végrehajtás megszüntetési igénye tárgyában az eljáró bíróságnak - a jelenleg alkalmazott különleges eljárási rendhez képest - csupán hosszadalmasabb eljárást követően áll módjában határozatot hozni. Ezért a Koncepció I. nem szolgálja a fogyasztók jogainak magas szintű védelmét, nem biztosítja az ésszerű határidőn belüli tárgyalást és elbírálást, valamint a hatékony jogorvoslathoz való jogot.

Meglátásom szerint az ezen sérelmek mögött meghúzódó alapvető koncepcionális probléma kétrétű. Egyrészt az összefoglaló vélemény által kitűzött célok („párhuzamos” perindítási anomália felszámolása, kellő mélységű bizonyítás lehetőségének biztosítása, gyakorlatban is tartható határidők előírása) elsődlegesen jogszolgáltatói szempontokat, úgymond a „bírói szempontból praktikus pervezetés” megteremtését szolgálják. Másrészt az összefoglaló vélemény a végrehajtás megszüntetési (korlátozási) adósi igényt járulékos és nem elsődleges igényként kezeli, így figyelmen kívül hagyja azon eminens jelentőségű tény, miszerint a Jogintézmény létének az oka az, hogy míg a végrehajtási lap kiállítása esetén a végrehajtandó határozat kontradiktórius eljárásban, bizonyítás eredményeként születhet csupán meg, az okirat záradékolását megelőzően ilyen eljárásra, a felek nyilatkozatainak vizsgálatára, értékelésére nem kerül sor, a záradékolts okiratba foglalt követelés jogosságát bíróság nem vizsgálja, illetve az közvetlenül végrehajtható. Más szavakkal élve, figyelmen kívül hagyja azon jogos adósi elvárást, hogy amennyiben az hozzájárult adott követelés közvetlen végrehajthatósághoz, azaz ahhoz, hogy jogvita esetén a kapcsolódó bírósági eljárás csupán a végrehajtási eljárás megindítását követően, utólagosan bonyolódjon le, akkor annak a lehető leggyorsabban és a központi kérdésre fókuszálva, azaz a végrehajtás lefolytathatóságát (megszüntetését/korlátozását) elsődleges (és nem járulékos) tárgyaúl megtevé kell lezajlania.

A Koncepció II. olyan soron kívül tárgyalandó vagyoni jogi perré kívánja átalakítani a Jogintézményt, ahol az érvénytelenség jogkövetkezményeként a végrehajtási eljárás megszüntetése kizárólag egyéb, a felek közöttiösszegszerű elszámolásra is kiterjedő jogkövetkezmény egyidejű alkalmazása mellett kérhető. A Koncepció I. kapcsán előadott kritikai megjegyzések a következőkkel egészítendőek ki. Egy olyan jogszabály-módosítás, amely megfosztaná az adósokat attól a lehetőségtől, hogy a követelés érvényes létrejötté hiányában egyidejű elszámolási kötelezettség nélkül kezdeményezhessék peres úton a velük szemben foganatosított végrehajtási eljárások megszüntetését, igen súlyosan korlátozná jogérvényesítési lehetőségüket, továbbá gyakorlatilag biztosítaná a hitelezők részére a végrehajtási eljárás folyamatos fenntartásának lehetőségét. Egy ilyen perjogi környezeti átalakítás egyrészt felborítaná a hitelezők és adósok jogérvényesítése kapcsán óvándó és fenntartandó egyensúlyi helyzetet; másrészt összeegyeztethetetlen a fentebb hivatkozott jogelvekkel.

A TOVÁBBI JOGELVEK ÉS AZ AZOK ÁLTAL VÉDETT ÉRTÉKEK SÉRELMEINEK SZÜKSÉGESSÉGE ÉS ARÁNYOSSÁGA

Álláspontom szerint a további jogelvek és az azok által védett értékek sérelmének bekövetkezése nem szükségszerű. A Jogintézmény az elmúlt hetven évben be tudta tölteni szerepét, arra a jövőben is alkalmas. Az összefoglaló véleményben megfogalmazott célok elérhetőek egyéb, az adósok (fogyasztók) érdekeit nem sértő, és a jelenlegi szabályozáshoz képest hitelezőket sem hátrányosabb helyzetbe hozó, egyben a bíróságok működését is kellő módon elősegítő konstrukcióban is.

A „párhuzamos” perlési anomália felszámolása megoldható lehet az összefoglaló vélemény által jelenleg is helyesnek talált gyakorlat általános érvényűvé tételével (IV.I.3-4. pontok), amely szerint „... ugyanazon felek között ugyanazon tényalapra alapítottn, ugyanazon érvénytelenségi okkal kapcsolatban indított „párhuzamos” perindítás esetén az érvénytelenség az előkérdés, ezért a Pp.152.§ (2) bekezdése alapján a Pp.369.§ a) pontja szerint végrehajtási per felfüggeszthető. ... az előző pontban említett és javasolt felfüggesztés kiküszöböli, hogy a „párhuzamosan” indított perekben ugyanazon érvénytelenségi ok megítélése kérdésében eltérő eredmény szülessen.” Ebben az esetben a Jogintézmény érdemi tulajdonságai és történeti folytonossága sem sérülnének. Ezen túlmenően, megmaradna az érintett felek választási szabadsága, miszerint az érvénytelenség megállapítása és jogkövetkezményeinek levonása vagy a végrehajtási eljárás megszüntetése legyen az érvényesített igény.

A kellő mélységű bizonyítás biztosíthatósága álláspontom szerint olyan cél, amely ugyancsak biztosítható (és jórészt már biztosított is) a Jogintézmény érdemi átalakítása nélkül is. Hangsúlyozom, hogy az ún. anomália kapcsán az összefoglaló vélemény a devizaalapú kölcsönökkel kapcsolatos perlési hullámot hivatkozza. Egyrészt az érvénytelenség megítélése jogkérdés, ahol széleskörű bizonyítási eljárásnak általában nincsen helye, másrészt a 6/2013. PJE és 2/2014. PJE határozatok kellő iránymutatást nyújtottak az eljáró bíróságoknak az érvénytelenség megítéléséhez, harmadrészt az eljáró bíróságok eddig is az érdemi döntés megalapozottságát tartották az elsődleges szempontnak, ahogy azt az összefoglaló vélemény maga is rögzíti.

Az összefoglaló vélemény azon hivatkozása sem áll meg álláspontom szerint, miszerint a járásbíróságok ne lennének szakmailag kellően felkészültek a Megszüntetési perek tárgyalására. Előadom továbbá, hogy ezen vélt szakmai kompetenciahiány szükség esetén egyszerűen kezelhető azáltal, ha ezen peres eljárásokat a jogalkotó első fokon törvényszéki hatáskörbe utalja.

A Pp. 370/A. §-ában rögzített szigorú eljárásjogi rendelkezések kivezetését nem támogatom. Az összefoglaló vélemény is rögzíti (IV.I.7.), miszerint ezek be nem tartása a joggyakorlat értelmében sem szankcionálandó szabályszegés. Mindazonáltal a gyakorlati tapasztalatokra alapozva lehetőség van olyan ésszerűbb eljárási határidők meghatározására, amelyek – a soronkívüliséghez képest - továbbra is jóval szigorúbbnak minősülnek és különleges eljárási rendben biztosítják az eljárás gyors lefolytatását: pl. keresetlevél benyújtásától számított 60 napos kitűzési határidő és tárgyalás elhalasztása esetére a határidő felemelése 30 napra.

KÖZVETLEN VÉGREHAJTHATÓSÁG MINT „HITELEZŐI ALANYI JOG”

A hatályos szabályozás álláspontom szerint a fogyasztóvédelmi célokat megfelelően szolgálja a hitelezői érdekek aránytalan sérelme nélkül, ezen status quo hitelezői érdekek mentén történő megtörése elfogadhatatlan.

A Negyedleges módosítási javaslat gyakorlatilag érvényesen létre nem jött követelés tekintetében is biztosítani akarja a közvetlen és folyamatos végrehajtás alá vonás fenntartását, a Jogintézmény formálissá tétele mellett. Szem előtt kell tartani, miszerint egy esetleges jogszabályi koncepcióváltás elsődlegesen a devizaalapú kölcsönök jellemzően fogyasztó státuszú adósaira lennének kihatással. Ezen körülményre tekintettel a vonatkozó jogszabályi környezet akként alakítandó, hogy az – a hitelezői érdekek aránytalan sérelme nélkül - fogyasztóvédelmi célokat is szolgáljon. Az előző bekezdésben írtak szerint a Negyedleges módosítási javaslat erre alkalmatlan, a hatályos szabályozáshoz viszonyítva egyoldalúan a hitelezői érdekérvényesítést szolgálja.

A Negyedleges módosítási javaslat azon érvelése, miszerint „*Méltánytalan helyzetet idéz elő, ha az egyébként tényyszerűen fennálló követelés teljesítése alól az adós kibújhat, és az új, végrehajtás alapjául szolgáló okirat megszerzéséig a tartozás fedezetét elvonhatja*”, nem kellően cizellált és végiggondolt. Jogrendszerünk általános gyakorlata, hogy a követelés jogosságának bíróság általi jogerős elbírálását követően nyílik meg végrehajtási cselekmények alkalmazásán keresztül az út a teljesítés kikényszerítésére. Így a közvetlen végrehajtási jog, mint többletjogosultság esetleges elvesztése nem jelenti azt, hogy a teljesítés alól a kötelezett kibújhatna, arra továbbiakban is köteles lesz, de azt kikényszeríteni a hitelező a továbbiakban már „csak” a Pp. által általánosan biztosított eljárási rend szerint tudja.

Itt fontos leszögezni - ismételten visszautalva a jellemzően professzionális hitelintézetek által fogyasztóknak nyújtott devizaalapú kölcsönökre - a következőket is. Egyrészt ezen közvetlen

végrehajtási jog olyan többletjogosultság, melynek elvesztéséhez jellemzően a hitelező felelősségi körében felmerülő jogszabálysértés vezethet (tartalmi és formai követelményeket előíró jogszabályok megsértése, pl. a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 210. § és 213. §-a). Másrészt a hitelezők ezen jogviszonyokban – az általuk elvégzett hitelképességi vizsgálat eredményéhez mérten – jellemzően további biztosítékokat kötöttek ki a maguk javára az adósi teljesítés biztosítása végett (kezesség és jelzálogjog), azaz ezek kellően biztosított követelések.

ADÓSOK MEGÍTÉLÉSE

Az Összefoglaló vélemény I. sz. melléklete negatív feltételezésekkel él az adósok motivációit illetően, az adósokat rosszhiszemű, követelés alól kibújni akaró, fedezetelvonást végrehajtani kívánó személyeknek tünteti fel. Álláspontom szerint a szabályozási környezet átalakításának nem lehet motívuma egy ilyen általánosító és egyoldalú állásfoglalás.

Ezen téves alapról kiindulva születhettek meg a Negyedleges- és Ötödleges módosítási javaslatok, amelyek teljes mértékben figyelmen kívül hagyják a jóhiszemű adósok létét, azok érdekeit és jogait, a méltányosságot, és az általam hivatkozott jogelveket. Habár az általánosítani számos esetben értelemszerűleg szükséges, mindenfajta általánosítással óvatosan kell bánni, különösen akkor, ha az negatív értékítéletet hordoz magában és egy adott társadalmi csoportot (jelen esetben az adósokat) bélyegezhet meg.

KONKLÚZIÓ

Álláspontom szerint mind az összefoglaló véleményből kiolvasható bármely koncepció megvalósítása hibás jogalkotói lépés lenne. A Koncepció I. - a magyar jogrendszerben hagyományosan meglévő - Jogintézmény részbeni, a Koncepció II. a Jogintézmény teljes felszámolását, és a védekezéshez való jog jelentős korlátozását jelentené.

Alapvető koncepcionális hiba, hogy az összefoglaló vélemény a végrehajtás megszüntetési adósi igényt járulékos és nem elsődleges igényként kezeli. Így figyelmen kívül hagyja, hogy a Jogintézmény létének az az oka, hogy míg a végrehajtási lap kiállítása esetén a végrehajtandó határozat kontradiktórius eljárásban, bizonyítás eredményeként születhet csupán meg, és a rendes bírósági eljárásban eldöntött jogi helyzet esetleg három bírósági fokon keresztül tisztázódik, az okirat záradékolását megelőzően ilyen eljárásra, a felek nyilatkozatainak vizsgálatára, értékelésére nem kerül sor, a záradékolts okiratba foglalt követelés jogosságát bíróság nem vizsgálja, az közvetlenül végrehajtható, így az adós helyzete eléggé kiszolgáltatott és bizonytalan.

Az összefoglaló véleményben megfogalmazott, jogbiztonság elvére alapítottnan megfogalmazott célok a következők szerint érvényesíthetők oly módon, hogy az adósok (fogyasztók) érdekei ne sérüljenek, a hitelezőket se kerüljenek hátrányosabb helyzetbe, és a bíróságok működését is kellő mértékben segítse a létrejövő jogi konstrukció.

A „párhuzamos” perlési anomália felszámolása megoldható lehet az összefoglaló vélemény által jelenleg is helyesnek talált gyakorlat általános érvényűvé tételével.

A kellő mélységű bizonyítás biztosítottasága álláspontom szerint olyan cél, amely ugyancsak biztosítható (és jórészt már biztosított is). Egyrészt az érvénytelenség megítélése jogkérdés, másrészt a 6/2013. PJE és 2/2014. PJE határozatok kellő iránymutatást nyújtottak az eljáró bíróságoknak az érvénytelenség megítéléséhez. A járásbíróságok vélt szakmai kompetenciahiánya

szükség esetén egyszerűen kezelhető azáltal, ha ezen peres eljárásokat a jogalkotó első fokon törvényszéki hatáskörbe utalja.

A Pp. 370/A. §-ában rögzített szigorú eljárásjogi rendelkezések kivezetése helyett azok módosításával lehetőség van olyan ésszerűbb eljárási határidők meghatározására, amelyek – a soronkívüliséghez képest - továbbra is jóval szigorúbbnak minősülnek és különleges eljárási rendben biztosítják az eljárás gyors lefolytatását.

Álláspontom szerint a Negyedleges- és Ötödleges módosítási javaslatok nem képezhetik megfontolt, méltányos jogszabály-módosítás alapját a fentebb írtak okán, sem jogtörténeti szempontból, sem a figyelembe veendő jogelvekre tekintettel.

A Megszüntetési per egyidejű elszámolási kötelezettség előírásán keresztüli kasztrálása a tételes jog által soha ki nem mondott „közvetlen végrehajthatóság részleges helyreállítása” gyakorlatot tenné a magyar jogrendszerben kizárólagosan érvényesülő jogintézménnyé. Ezáltal a Megszüntetési per jogtechnikailag - és egyben az adósi jogérvényesítés szempontjából - végrehajtás korlátozási perré fokozódna le. Meglátásom szerint a Jogintézmény az elmúlt hetven évben be tudta tölteni szerepét, arra a jövőben is alkalmas, a hatályos jogi konstrukció a fogyasztóvédelmi célokat megfelelően szolgálja a hitelezői érdekek aránytalan sérelme nélkül. Mindazonáltal kisebb módosításoknak helye van, ahogy azt fentebb én is hivatkoztam.

A Kormány által elfogadott új polgári perrendtartási koncepció a különleges perek tartalmának meghatározását alapvetően az egyes munkabizottságok feladatának tekinti⁵. A Budapesti Ügyvédi Kamara 346. számú hírlevele szerint a munkabizottságoktól az Igazságügyi Minisztérium és a Főbizottság 2015. október 30-ig várja a normaszöveg-szintű javaslatokat, valamint az indoklás-tervezeteket. A normaszöveg - a munkabizottságok tagjaival történt megtárgyalást és a jogászai hivatásrendek képviselőivel történt egyeztetést követően – várhatóan 2016 nyarán kerül a Főbizottság elé, majd 2016 második felében lesz az Országgyűlés elé terjesztve. Őszintén bízom benne, hogy már az Igazságügyi Minisztériumba benyújtásra kerülő normaszöveg-tervezetben sem fog semelyik, az összefoglaló véleményből kiolvasható koncepció sem realizálódni, az biztosítani kívánja majd a Jogintézmény továbbélését, nem bontja meg a hitelezői és adósi jogérvényesítés terén kialakult hagyományos egyensúlyi helyzetet az adósok rovására.

JEGYZETEK

1. Az Összefoglaló vélemény a következő linken érhető el:
http://lb.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglalo_velemeney_1.pdf
2. A jogi állásfoglalás a következő honlapon érhető el: <http://www.bgui.hu>
3. Németh János – Kiss Daisy: A polgári perrendtartás magyarázata 2. Második, átdolgozott kiadás, 2006., 2196. o.
4. A koncepció teljes szövege a következő linken ismerhető meg:
<http://www.kormany.hu/download/f/ca/30000/20150128%20Az%20%C3%BAj%20polg%C3%A1ri%20perrendtart%C3%A1s%20koncepti%C3%B3ja.pdf>
5. Az „Új polgári perrendtartás koncepciója” 50. o.